

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 7. aprila 1939

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštnočekovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadruga tiskarna (M. Blejcek) v Ljubljani

Prpombe k sloveskemu političnemu programu

5. Slovenci in država.

Slovenci se vse premalo zavedamo, da smo soustanovitelji te države, da smo kot narod njen sestavni del, da brez nas te države ne bi bilo, da je zato ta država v enaki meri naša, kakor je država Srbov in Hrvatov. Ustanovili smo jo s Srbi in Hrvati, da bi imeli v njej svoj dom, da bi imeli v njej zavarovane svoje narodne pravice in svojo narodno prihodnost. Mi to državo potrjujemo v prvi vrsti zaradi nas samih, ker vidimo danes v njej ne glede na vsa razočaranja, ki smo jih doživeli, edino mogočo državnopravni okvir za naše samostojno narodno življenje. Ta država bo predstavljala za nas tem večjo vrednoto, čim bolj se bomo čutili v njej varne. Zato je z našega stališča največji škodljivec države tisti, ki izrablja moč in sredstva države proti našim narodnim koristim.

Očitani so nam, da smo separatisti; očitani so nam to tisti, ki so hoteli državo udinjati hegemonističnim prizadevanjem enega naroda in so dejansko rušili idejne in pravne osnove te države. Ni je vrednote, kateri na ljubo bi smeli od katerega koli naroda zahtevati, da sebe žrtvuje. Očitati nekemu narodu v celoti, da je protidržaven, je nesmiselno početje, ker s takim očitkom naravnost zanikamo pravico neke države do obstoja. Narodi so bili pred državo, in država je le organizacijska oblika naroda. Država zajema svoj smisel, svojo pravico do obstoja iz svoje službe narodu. Odnos naroda do države je odnos gospodarja do svojega doma. Vsi tisti, ki hočejo pri nas napraviti iz države nekega malika, neko vrednoto mimo in izven naroda, ki zahtevajo, da se narodne koristi podrejujejo nekim navideznim državnim koristim, imajo svoje prikrte račune in so na las podobni oblastnikom bivše Avstrije, ki so zahtevali od slovanskih narodov, da žrtvujejo svoja narodna prizadevanja občedravnim koristim, ki so seveda bile koristi vladajočega naroda, oziroma njegove vrhnje plasti. Narodna korist je osnovna korist, in državna korist se mora z narodno kriti, če naj bo država močna in trdna. Res je, da lahko predstavlja država tudi neke samostojne čustvene vrednote, kar vidimo tam, kjer narodna in državna prizadevanja sovpadajo in so zgodovinska izročila izoblikovala močno državljansko zavest. A pri nas more iti — kar je »Slovenija« že večkrat poudarila — državna zavest samo skozi narodno zavest, druge poti do nje ni. Naj bi se te preproste, a osnovne resnice zavedali vsi, ki v našem državnem življenju odločajo. Državna zavest ni nekaj, kar nastane preko noči, ali v dveh desetletjih. Kdor pri nas ni dober Slovenec — tu mislim na našega preprostega človeka — ne more biti dober državljan, ker gleda na državo zgolj z vidika svoje neposredne osebne koristi in bo zato kaj lahko podlegel vplivom tuje propagande. Samo krepka naroda zavest lahko zavaruje našega človeka pred to propagando. Kjer smo narodno vzgojo zanemarjali, ne bo državljanska vzgoja nič zalegla, ker nima nikjer pravih korenin.

Slovenci kot državni narod nimamo svojih zgodovinskih izročil. Kakor v Avstriji smo gledali tudi v spremenjenem položaju v državi neko zunanaj nas in nad nami stoječo silo, od katere smo se čutili odvisne. Beračili smo za dobrote, kjer bi bili morali zahtevati svoje pravice. Naše razmerje do države ni bilo razmerje državnega naroda, ampak razmerje služabnika nasproti gospodarju. Iz takega razmerja ne more rasti prava državljanska zavest. To našo politično nezrelost so znali vsi centralisti izrabljati v svojo korist. Zahtevali so, da zaradi svojega zemljepisnega položaja hvaležno sprejmemo nase varuštvo države, to je vladajočega naroda in ne poudarjamo preveč svojih

narodnih prizadev in zahtev, ker to bi bilo ne-hvaležno nasproti državi in privilegiranimu nosilecu državne moči. A zavest politične in državljanske odgovornosti se more roditi le tam, kjer se narod zaveda svojih pravic do države. Nismo bili zato soustanovitelji te države, da bi zamenjali enega gospodarja za drugega, ampak da bi sami kot državni narod bili predstavniki in nosilci državne moči in državne volje. Osvobodili smo se tuje gospodarstva s strahovito žrtvijo ene tretjine svojega naroda. Noben drug narod ni svojega osvobođenja tako drago plačal. Tem bolj smemo v svoji državi zahtevati vse pravice svobodnega naroda. Popolno nerazumevanje zgodovinske naloge in zemljepisnega položaja te države kaže, kdor trdi, da Slovenija za državno celoto ni nujno potrebna. Usoda vseh treh državnih narodov je tesno povezana z neokrnjenostjo te države. Vsaka politična katastrofa, ki bi zadela nas, bi zadela tudi ostala dva državna naroda. Navezani smo

Naša politična polpreteklost

Pravijo, da je zgodovina učiteljica življenja, samo nihče se ne mara od nje učiti. Gotovo je najbolj podučna naša najbližja preteklost, gotovo je pa tudi, da jo posebno mladina najmanj pozna. To je bilo vedno tako. V stari Avstriji so profesorji zgodovine redno obdelali z vso natančnostjo zgodovino do leta 1848., o Babenberžanih smo se morali naučiti vse podrobnosti, celo kako je kdo klel, za zgodovino po letu 1848. pa je zmanjkalo časa, da smo samo v nekaj obrisih celo snov obravnavali.

Vsak zgodovinar bo moral priznati, da je bila doba pred razpadom Avstrije ena najvažnejših v slovenski zgodovini. Ta doba je nekdo imenoval »doba štirih Janezov«, to je doba dr. Kreka, dr. Sušteršiča, dr. Tavčarja in Hribarja, pri tem je drugi poredno pripomnil, da sta bila največja politika med njimi prav za prav Franc Šuklje in dr. Evgen Lampe.

Politikom te dobe radi očitajo, da so samo drobničarili na Dunaju, da so v tem pogledu razvzdili naše politično občinstvo, da je dobilo napačen pojem, da pomeni politiziranje samo iskanje drobnic na jezikovnem in gospodarskem polju, velikokrat se samo za posameznike.

Pravični zgodovinar bo pa moral priznati, da je ta doba dosegla, da je tudi ljudstvo samo dobilo zavest in prepričanje, da smo Slovenci ne samo po jeziku, ampak tudi politični narod, da smo politični subjekt. To prepričanje se je pokazalo tudi v tem, da se je najmočnejša slovenska stranka prekrstila v »vseslovensko ljudsko stranko«. Seveda je bila mogočost za dejansko narodno politiko zelo majhna. Mogoče je bilo prirediti manifestacije tega političnega prepričanja in mogoče je bilo to politiko nekoliko izvajati v državnem zboru na Dunaju.

Ta državni zbor je bil podoben ladji, na kateri se vsi potniki zavedajo, da je navrtana in da bo treba iskati rešitve. Vsi pa skrbno prikrivajo to zavest in kažejo na zunanaj največjo brezskrbnost. V tem državnem zboru so brezskrbno reševali tekoča vprašanja, zraven so vodili sem in tja obravnave, v katerih so se kosali najboljši govorniki posameznih narodov, kdo bo na javnost napravil večji vtisk. Lahko priznamo, da so takratni zastopniki slovenskega naroda častno zastopali našo stvar. Na drugi strani je bilo po kuloarjih dosti pretkanjih spletkarjev, avstrijski dvor je bil na tem področju prvi, pa tudi nekateri naši zastopniki so se v tem dobro izkazovali in tudi kas-

Veselo veliko noč

Želimo vsem sodelavcem, naročnikom in prijateljem našega tednika!

V praznikih Vstajenja naj navda vse slovenske ljudi živa vera v vstajenje malih narodov vkljub teminam, ki jih abdajajo. V današnjih dneh se dogajajo najbolj neverjetne izpremembe hitreje, kakor bi kdo pričakoval. Po velikih viharjih je nebo bolj čisto, kakor po nedolžnih nevihtah!

Tudi slovenstvo bo doživelo vstajenje v celoti!

Uredništvo in upravništvo
tednika „Slovenije“.

zaradi političnega in zemljepisnega položaja na medsebojno sožitje, in vsi moramo zeleti, da bi bila ta država močna, trdna in ugledna. To pa bo le, če bodo stali za njo kot svojo državo vsi njeni narodi. Kdor koli bi torej danes oviral notranjo narodno ureditev te države v smislu enakopravnosti vseh treh narodov, bi bil državni škodljivec v pravem pomenu besede. Slovenci zato ne bomo nehali terjati vse pravice državnega naroda, ker vemo, da s tem ne služimo samo sebi, ampak tudi državi in njeni prihodnosti.

neje v naši državi se ta navada ni dala zatajiti.

V dunajskem državnem zboru so se zastopniki slovenskega naroda za zastopnike enotnega političnega naroda, ki pa za slovenski narodni program kot tak pri takratnih okoliščinah niso mogli ničesar storiti. Ena najvažnejših njihovih skrbi je bila skrb za kranjski deželni zbor in odbor, da kljub tesnemu okviru tedanjih ustavnih predpisov razvije krepko slovensko avtonomijo. Pod njihovim okriljem je kranjski deželni zbor in odbor to svoje delo izvršil tako odlično, da so bili na to ponosni tudi politiki iz Štajerske, Goriške in Primorja, cela slovenska javnost je imela to delo za splošni slovenski narodni politični uspeh.

Zunanje oznamilo vsega političnega dela pa je bila najostrejša demokracija. Dr. Janez Evangelist Krek ni bil demokrat samo zaradi takratne mode, ampak resnično po svoji naravi, tako da drugačen sploh biti ni mogel. Zaradi tega trdijo tisti, ki so dobro poznali njegov značaj, ne pa »oskrunjevalci mrličev«, da bi bil demokrat in zopercentralist tudi danes, če bi še živel. Drugi seveda so bili tudi demokrati na vsa usta, kar jih pa ni prav nič oviralo, da ne bi potem, ko je moda zavrgla demokracijo kot preživelo in označila kot modno blago diktatorje in voditelje, postali najhujši samodržci, pandurji in klečplazci pred novimi maliki.

Če pregledujemo galerijo slik naših slovenskih političnih ljudi, vidimo, da je vsak, če je le dosegel nekoliko političnih uspehov, ali pa če je brez uspehov prišel slučajno do politične moči, takoj postal velik samodržec. Zato ni čudno, da se je po res znatnih uspehih to primerilo tudi dr. Sušteršiču. Bil pa je toliko spreviden, da je bil pripravljen samodržstvo deliti z dr. Lampetom in tudi z dr. Krekom, vendar odkrito demokratični dr. Krek v tem pogledu ni poznal popuščanja. Zato je prišlo do znane borbe med njima, v kateri je dr. Krek za svoje stališče od začetka našel odkrite pripadnike samo v delavstvu in v katoliškem akademskem starešinstvu. Ko je videl, kako druga slovenska javnost malo resno vzame demokratično stališče, je izjavil, da misli, da je bilo vse njegovo dosedanje delo zastoj.

Takratno moško stališče katoliškega akademičnega starešinstva je v slovenski javnosti vzbudilo pretirane nade, da bo v prihodnje, ko se število katoliških razumnikov primreno pomnoži, vsaj v tako imenovani slovenski katoliški skupnosti postalo vsako samodržstvo nemogoče. Pri tem pa niso računali ljudje s tem, da lahko samodržstvo dobi

Modno blago

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ščetke, krojaške in šiviljske potrebščine kupite

n a j u g o d n e j e p r i
Petelinc, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

bolj sodobno ime in da so tudi med razumniki plazili in prilizovalci.

Političnega dela posameznih narednikov in korporalov v mestih in po deželi ni treba posebej opisovati. To delo se je izživljalo v podrobnem organiziranju strank in v političnem medsebojnem zmerjanju zelo nizke stopnje, ki je pa zelo zadovoljilo nagone takratnih polizobražencev.

S preobratom in vstopom slovenskega naroda v jugoslovansko državo so bile najprej in naj-

JNS in predspozorazumsko stanje

Bili so časi, ko so reševali oblastniki hrvaško vprašanje tako, da so odredili, da ga ni. Postavili so ga kratko in malo z dnevnega reda. Ti časi so za nami.

Danes, ki ga štejemo mi od 8. oktobra 1957 naprej, je gornje vprašanje postavljeno na dnevni red, navsezadnje celo uradno. Po skušnjah zadnjih dvajsetih let v tej državi nas spomin opozarja na potrebo skrbi, da se ne bi ustvarila samo nevarnost, da vprašanje ne bi bilo rešeno prav, temveč obstaja že sedaj celo nevarnost še bolj usodnega pomena. Nevarnost od tistih, ki so bili sposobni razglasiti, da je hrvaško vprašanje že s tem, da je sploh postavljeno na dnevni red, tudi rešeno.

Tako stališče bi bilo sicer norčevanje iz danega vprašanja, ali takih norčevanj iz vprašanj vseh strok smo že doživeli nič kolikokrat. Zato so bili poskusi v navedenem smislu kot nalašč pripravniki zato, da se vzdržuje v nedogled sedanjih notranji nered ob navidezni pripravljenosti vseh, da se ta nered popravi, ne da bi se »pripravljenost« kdaj nehala.

Omenjena nevarnost obstaja. O tem smo prepričani, zato smo dolžni nanjo opozoriti. Ta hip samo še ne vemo natančno, kje tiči, kdo jo neguje. Če pa ocenjujemo domneve po politični preteklosti ne samo krivcev stanja, v katerem država tiči, temveč tudi krivcev, da je stanje države tudi akutno, tedaj se nam pač morajo naperiti oči na tiste činitelje, ki jih je bilo treba naravnost z zadnjo umetnijo in od zgoraj navzdol izkoptati iz zemlje, da je bilo še nekaj časa mogoče tiščati Hrvate in ljudsko voljo sploh ob zid. Najvidnejši izraz mišljenih činiteljev so dekretne stranke, ustanovljene od predlagatelja Petra Kociperja in tovarišev in dovoljene od ministra Petra Kociperja in tovarišev. Med temi činitelji je pač JNS že po svoji častitljivi starosti sedem let prva.

Ugotovljamo stvarno, da se JNS sprijaznjuje z razvojem, ki je njej, njenemu obstojnemu razlogu, njenemu naku, njenim načinom dela in njeni bodočnosti pogubonosni. S to ugotovitvijo hočemo reči, da pričujoča izvajanja nikakor niso izliv kake slepe sovražnosti do nje in njenih ljudi, temveč priroden nasledek izkustvene previdnosti nasproti njenim zagotovilom, katerih uresničenje je prihranjeno — neznanim bodočnosti, da, katerih vrednost je odvisna celo od tega, koliko nevidne sedanjosti bo JNS priznala pred javnostjo.

Uradno stališče JNS nasproti hrvaškemu vprašanju smo doznali v teku preračunske razprave v senatu, kjer se JNS — in to tudi po našem mišljenju upravičeno — ni pridružila mišljenju nove večine v senatu, sestavljene v precejšnji meri iz bivših vojščakov JNS, naj se o preračunskem predlogu ne razpravlja nič. Povedala sta to stališče dr. Kramer in dr. Andjelinović, prvi kot nekakšen JNS-Slovenec, drugi kot nekakšen JNS-Hrvat. Kakšno je stališče nekakšnih JNS-Srbov, bo ostalo bržčas za vedno neznan, ker so nekakšni JNS-Srbi — če se zelo ne motimo — vsi v drugem taboru. Kar sta povedala, se ujema tudi z objavo vodstva JNS, in to je v bistvu sledeče:

Stranka vztraja pri načelu jugoslovenstva, postavlja pa to načelo sine die v omaro. Strinja se s tem, da se hrvaško vprašanje reši, kako, to za njo ni važno, misli pa, da bi se pospešila izvršitev, če poseže krmar po koncentraciji vseh strank. V nepolitičnem življenju je povsem prirodno,

bolj korenito zavržene največje dobrine prejšnje politične dobe. Fran Šuklje je lepo popisal, kako žalostno je bila zavržena slovenska avtonomija kot žalosten spomin iz Avstrije. Na drugi strani so začeli z vsemi sredstvi naravnost pretkano osporavati prej že kot samo po sebi umevno prepričanje, da smo Slovenci politični narod in da se hočemo kot taki izživljati. Vrazovstvo, ki ga je tako pravično zaznamoval Ivan Cankar, je bilo postavljeno na oltar in voditelji vseh strank so se začeli vrstiti in mu zdaj eden, zdaj drugi vilh-teli kadilnico.

Demokratizem je začel postajati fraza, njegovi dotedanji pripadniki so od vrha doli začeli razlagati, da ne more vzdržati zoper boljše vizem, pač pa da se je izkazal zoper boljše vizem fašizem, kateremu je treba pripraviti pot. Svoje dni bo lahko napisati lepo analizo, kako je tako imenovano slovensko izobraženstvo to pot pripravljalo in kako lahko so se našle žrtve, ki so bile pripravljene igrati vlogo ducejev.

Naša mladina, kakor rečeno, to dobo tik za nami hudo malo pozna. Vsak pa mora priznati, da bi bilo zanjo to poznanje hudo koristno. Pojmi te polpretekle dobe in pojmi sedanje dobe so si v tako ostrem nasprotju, da je njih primerjava hudo podučna. Če bodo pojmi dobe, ki je tik pred nami, spet v tako ostrem nasprotju, jih bomo mogli razumeti in obvladati samo, če bomo poznali natančno tudi pojme polpretekle dobe.

Sicer pa, ali ni naš namen, skušati doseči, da bi se vršil politični razvoj slovenskega naroda v ravni črti?

Ouidam.

če tisti, ki se potaplja in mu moli iz vode še glava, kliče po reševalcih, najsi bodo kateri koli, ko tako rekoč kliče po koncentraciji reševalcev. V političnem življenju je klic po koncentraciji za rahel odtonek komičen, ali tudi še priroden, kajti proti temu klicu bo samo tisti, ki še ne ve, da se tudi potaplja, ali ki si domišljuje, da se še ne potaplja. Bilo bi torej — ob enakih pogojih za vse stranke — krivično, če bi nasprotovali načelu koncentracije. Uporabnost načela pa se takoj spremeni, če pomislimo na okolnost, da — z nemalo zaslugo JNS same — pogoji dela niso enaki nasproti vsem strankam.

Stališče JNS ni preudarno niti logično. Je pa tudi dovolj razložno, da vsebuje priznanje popolnega neuspeha svoje lastne politike. To priznanje samo noče biti že kdaj izrečno in to priznanje se bori tudi z namenom, prikriti občutek, da se bliža čas, ko bo treba priznati ne samo neuspeh lastne politike, temveč tudi neživljenjskost osnovnih načel, na katerih je počivala in še počiva ta njena politika.

Stranka, ki zatrjuje, da ji rešitev vprašanj, ki predstavljajo vse stiske danega položaja, ni važna, samo da se kaka rešitev najde, nas postavlja pred uganko ugotoviti, kaj prav za prav sama hoče, in to ne, kaj hoče v nedogledni prihodnosti, temveč kaj hoče sedaj. Računati pa moramo, da bo stranka od nas izraženo svojo »nevtalnost« zanikala. Zaradi tega pristavimo, da sta oba zagovornika JNS v senatu, dr. Kramer in dr. Andjelinović, s skoraj istimi besedami izjavila, da sprejme JNS vsaktero rešitev hrvaškega vprašanja, ki jo bo usvojilo namestništvo. Ker pa je funkcija strank vpraš ta, da v državnem življenju po svojem delovanju in po svojih zahtevkih izražajo voljo svojih pripadnikov v obravnavanju odprtih vprašanj, je ta izjava odločilnih izraznikov JNS v senatu smiselno v nasprotju z obličico, da mora biti sporazum pldo soglasja med krono in ljudstvom, pa tudi v nasprotju z naravno vlogo strank kot takih.

Na tako — reči smemo, legadno — stališče se sme postaviti samo stranka, ki stvarno noče prevzeti odgovornosti za vsebino sporazuma, temveč hoče nekako prevaliti to odgovornost na kogar koli, ali pa stranka, ki ne ve, kaj naj bi predlagala. V obeh primerih bi morala taka stranka sploh molčati. Prav med tema dvema »ALI« se je po dosedanjih izjavah JNS težavno odločiti. Mislimo pa, da je JNS, ki očitno zahteva za sebe priznanje svoje pravice, da se uvažuje navzlic vsemu, kar je — tudi to priznava — zagrešila, dolžna javnosti razložiti, kakšne določne predloge ima, če jih ima, in ali je za te predloge kot svoje pripravljena odgovarjati ali ne.

Dokler tega ne stori, je njena vnaprejšnja podreditev pod vsaktero rešitev aktualnih vprašanj dvomljivega pomena, najsi omejuje svojo podreditev na gori omenjeni pogoj. Imamo namreč vzroke domnevati, da je tudi ta podreditev z nekim drugim delom drugih pripadnikov iste stranke v zvezi, in sicer v najnevarnejši zvezi: v taktični zvezi.

Nobeden izmed izraznikov JNS ni omenil namreč načrta vidnega pripadnika JNS, čeprav je bil ta načrt že napravljen, preden sta stopila izraznika JNS na govorniški oder senata. Zatrjujejo nam, da ta načrt ni namenjen javnosti, temveč

samo ožjemu strokovnemu krogu, v katerega pa štejejo — kakor smo imeli priložnost opaziti — nekatere pripadnike, ki niso pravniki, in v katerega ne števijo drugih lastnih pripadnikov, ki so pravniki. Pri tem se nemoteno že dalje časa širi glas, da dotični strokovnjak JNS ni napravil svojega načrta brez vabila s strani, ki čisto gotovo ni v seznamu udov JNS.

Kako naj si javnost razloži sedaj tole:

a) viden ud JNS dobi baje izven strankinega območja nalogo napraviti ustavni načrt in ga napravi, ta načrt pa javnosti ni dostopen;

b) odgovorni predstavniki iste JNS izjavljajo v senatu: mi sprejmemo vse, kar bo zgoraj odobreno, hkrati pa molčijo o načrtu.

Ali ni nujno blizu domneva, da JNS ne želi niti, da bi javnost o načrtu razpravljala, dokler še ni glede načrta nobenega predsodka, niti noče biti odgovorna za vsebino tega, za določen čas »zasebnega« mnenja?

Povsem na strani puščamo svoj občutek, da poskusi določnega obrisa vprašanj, ki naj se rešijo baje sporazumno, ne spadajo med štiri stene, temveč pred javnost. Izrazili bi samo zelo prirodno potrebo, da JNS izpove, ali in v kakšni meri je »ustavni« načrt bivšega podbana dr. Otmarja Pirkmajerja z naslovom »Glavna načela našeg unutrašnjeg preuredjenja. Ljubljana 1939.«, njena svojina, njen predlog, njen mišljenje. To mora javnost vedeti, da bo sploh mogla ceniti in razumeti bistvo politike JNS. To mora javnost vedeti predvsem zaradi tega, ker se je JNS v preteklosti že večkrat poskušala skriti za hrbtom izvenstrankarskih činiteljev državne oblasti. To ji je tako domače, da se dr. Andjelinović niti v svojem govoru v senatu ni mogel vzdržati, da ne bi namignil tudi na to. Taka igra bi bila seveda pri iskanju sporazuma pogubna. Z besedo na plan!

Glavni, izrazito povedani napor JNS v trenutku je dosega koncentracije.

Seveda koncentracije, pri kateri ne bi manjkalo JNS. Ponesrečenca, ki je bil potegnjjen iz vode, da ni utonil, izročijo reševalci navadno njegovim svojcem, katerih naloga je, da poskrbijo za morebitno zdravljenje, čeprav mogoče samo zaradi prestanega strahu. Tak ponesrečenec gotovo ni delazmožen kar precej, ko se mu še voda odceja iz obleke. Ta primera nas zavaja k sklepu, da moramo priliti k načelu koncentracije nekoliko — vode, čeprav ne bo to tista, ki jo prilivajo v nekem drugem taboru tisti, ki bodi pravijo, da smo — vsaj Slovenci že koncentrirani, ali pa, da v morebitno koncentracijo samo JNS ne spada.

Opozoriti moramo na besedilo sporazuma z dne 8. oktobra 1957. Tam stoji kratka beseda o strankah, ki imajo zaslonbo v narodu. Čas in miselnost te listine nam porokujeta, da mislijo podpisniki na stranke, ki — niso dekretirane. Kajti ali imajo te stranke zaslonbo v narodu ali je nimajo, to ta hip ne vemo, ker se te stranke še niso poskusile z drugimi v tajnih volitvah, zlasti ne kot opozicionalne. To morajo premisliti vsi, talko tisti, ki se v nemajo dandanes za koncentracijo strank, medtem ko še ni dolgo, ko so se v nemali za koncentracijo — političnih nasprotnikov po taboriščih, kakor tisti, ki jim kakršna koli koncentracija ni všeč ali pa bi hoteli, da naj vidi javnost samo v JNS umetno in dekretirano tvorbo.

Čeprav smo torej za koncentracijo, se mi najprej vprašamo: kakšen namen imej ta koncentracija? Če je res, da ima namen vrniti ljudstvu demokracijo, ki mu je bila odvzeta, nima praktičnega pomena delati koncentracijo s tistimi, ki so pomagali odvzeti ljudstvu demokratično sovladanje, ali s tistimi, ki so to stanje vzdrževali notri v naše dni. In pri tem gremo zaradi splošne koristi tako daleč, da ne bi hoteli izključiti od koncentracije nobene stranke, vsekakor pa bi ji hoteli prihraniti sodelovanje osebnosti, ki spadajo med pravkar omenjene »tiste«. Če bi zaradi tega katera koli stranka morala izpasti iz upravičencev za vstop v koncentracijo, bo to samo dokaz, da te stranke stvarno ni, ker obstaja samo iz tistih osebnosti, s tem bi pa bilo hkrati rešeno vprašanje, ali ima dotična stranka zaslonbo v ljudstvu, ali pa je nima. Da jo imajo, sme ta hip veljati samo glede političnih skupin, ki se pojavljajo spontano, iz sredine ljudstva. Koliko je imajo, pa bodo povedale bodoče svobodne volitve s tajnim glasovanjem.

Mislimo, da je prav, če ne prikrivamo, da je po našem prepričanju koristna za izvedbo odkritega in trajnega sporazuma za ureditev notranjih razmer samo koncentracija vseh sil, ki so morale tčati do danes v brezupni opoziciji zato, ker razvoj dokazuje, da je bila politična smer teh sil pravilna, zdravilna in ustvarjajoča, kar zadošča tudi zato, da se v območje teh sil polagoma pritegnejo tudi nepokvarjeni pripadniki taborov, ki so se vrstili na oblasti. Da JNS tega mišljenja ne deli, ji ni mogoče zameriti. V tem položaju pa tudi ni osamljena.

Dr. I. Š.

Vsak zaveden Slovenec naj bo naročnik „Slovenije“!

Važno nerešeno vprašanje

Osrednja društva denarnih zavodov in Zadržane zveze v Ljubljani in Zagrebu so v začetku marca predložila pristojnim krogom posebno spomenico, s katero jih opozarjajo na nerešeno vprašanje predvojnih avstro-ogrskih državnih in deželni dolgov. Naša država se je s saintgermainsko in trnanonsko mirovno pogodbo zavezala, da bo prevzela vse obveznice bivše Avstro-Ogrske, ki so se tedaj nahajale v posesti jugoslovanskih državljanov. V smislu teh obvez bi se bilo vse to moralo urediti že v letu 1921.

Druge države, ki so prevzele podobne obveznosti z mirovnimi pogodbami, so te obveznice v določenem roku zamenjale za svoje lastne in na ta način ohranile pri svojem prebivalstvu zaupanje do državnih papirjev. Naša država pa kljub jasnim določilom pogodb svojih obveznosti še do danes ni izpolnila. V Belgradu so sicer vedno obljubljali, da bodo to uredili, in so celo v finančnem zakonu za leto 1950. (1950. in 1951.) 1952. vstavili znesek 15.200.000 dinarjev za odplačilno službo za obveznice, s katerimi naj bi se zamenjala predvojna posojila Avstro-Ogrske.

Iz neznanih vzrokov pa je vse to ostalo le na papirju in upravičenci še do danes niso prejeli novih papirjev in niso dobivali obresti. Potrdila o tem, da je država svoje dni odvzela stare obveznice, se tudi niso dala nikjer vnovčiti niti se ni dalo dobiti kakšno posojilo na podlagi teh potrdil. Spomenica našteva potem, kdo je zaradi nezplačevanja obveznic oškodovan in pravi:

1. Mnogo imetnikov teh obveznic je izgubilo vse premoženje. Na stara leta so ostali brez vseh sredstev in mnogi so padli v breme javnim korporacijam, ki jih morajo vzdrževati, če tudi bi imeli pravico do novih obveznic. Med zasebnimi imetniki je bilo mnogo takih, ki so bili ob nakupu teh obveznic mladoletni in se je njihov (pupilni) denar po zakonu porabil za nakup obveznic, da bi mogli od obresti živeti. Nadalje so se med njimi nahajali umobolni in drugi taki ljudje, ki ne morejo svobodno razpolagati s svojo imovino.

2. Občine, ki so naložile del svoje imovine, zlasti tudi različne fonde in ustanove v te papirje. Sedaj ti fondi in ustanove ne morejo izvrševati svojih nalog.

3. Škofije in drugi cerkveni uradi in zavodi, kjer je mnogo njihovega denarja ter denarja raznih župnih nadarbin, mašnih skladov, samostanskega denarja in podobno naloženega v teh papirjih.

4. Najrazličnejše ustanove, skladi in štipendije (bolnice in podobno) za podpiranje revežev, za dijaške štipendije itd., ki deloma sploh ne morejo delovati in izvrševati svoje občekoristne naloge, ker jim manjka skoraj vsakršne dohodke.

5. Kr. banske uprave kot naslednice bivših dežel, ki imajo naložene v teh obveznicah zlasti različne fonde.

6. Razne druge javne korporacije, zlasti še zavodi socialnega zavarovanja (Pokojninski zavod, Osrednji urad za zavarovanje delavcev [SUZOR]) kot prevzemniki prejšnjih bolniških in nezgodnih blagajn, Bratovske skladišnice).

7. Denarni zavodi vseh vrst (banke, hranilnice, posojilnice), ki so kupovale te papirje za trajno naložbo. S tem so zelo podpirale državni in deželni kredit. Po vojni so zabredli nekaterih teh zavodov v največje težave, ker niso dobivali nobenih obresti od svojih papirjev in so morali odpisovati ogromne izgube na glavnici. Zato so nekateri zavodi še danes pasivni in ne morejo vršiti v zadostni meri svojih nalog. To je na primer razlog, zakaj so morali denarni zavodi pobirati nekaj časa višje obresti kakor bi bilo treba, če bi bili dobivali v redu obresti za svoje papirje, katere so morale zlasti hranilnice kupovati. Slovenske hranilnice so kupile za 56 milijonov kron teh papirjev na priporočilo jugoslovanskega finančnega ministra, ker bi se bile morale sicer te obveznice, če bi bile ostale v zamejskih rokah, izplačati deloma v zlatu (vsaj v višini 27 odstotkov v zlatu!). Torej so prihranile državi velike — večmilijunske zneske.

Mi bi k spomenici dodali samo še to, da je ravnanje odločujočih v Belgradu tem bolj nerazumljivo, če se upošteva, koliko dolgov so posamezne pokrajine prinesle v novo skupno državo. Nova država je prevzela od Srbije predvojne dolgove v višini 2.217.000.000 dinarjev in njene vojne dolgove v višini 15.513.000.000 dinarjev. Temu nasproti znaša od Avstro-Ogrske prevzeti del dolgov 1.350.000.000 dinarjev.

Opazovalec

Slaba primera

»Delavska politika« od 28. t. m. prinaša sestavek dr. Živka Topalovića pod naslovom »Kdor noče brata za brata, ima tujca za gospodarja«. Sestavek meri na slovaško politiko zadnjih mesecov in dni, ki je dovedla do odcepitve Slovaške in podjarmljenja Češke. Bistvene njegove misli so izražene v temle odstavku:

Najlaže je združevanje med plemensko in jezikovno sorodnimi. Oni se lahko združijo v eno državno celino, skupnost. Ta skupnost je krepka in trajna, če se osnuje na podlagi svobode in enakosti. Toda tudi ob danih notranjih težkočah z ozirom na ureditev države je treba čuvati skupnost. Zakaj brž ko odreče ta skupnost, je propadla svoboda vseh. Po mnogih in dolgotrajnih skušnjah v stoletjih je ljudska modrost skovala pregovor: »Kdor noče brata za brata, hoče tujca za gospodarja.«

Dokler je obstajal v skupni državi Čehov, Slovkov in Ukrajincev demokratični režim, je bila država krepka, ker je narodna delovna večina iz vseh treh narodov dobro čuvala skupnost. V Slovaški sami je 70% volilcev v svobodnih in tajnih volitvah glasovalo za stranke, ki so delovale v skupni vladi v Pragi. V opoziciji so bili klerikalci, ki v svobodnih volitvah niso nikdar dobili več kakor 30% glasov.

Kolikor smo mogli, smo glede Slovkov in njihov razmerja do Čehov povedali svoje mnenje. Delali smo tako od svojega prvega letnika. Zmeraj smo kazali, da češki hegemonizem in centralizem ne more buditi med Slovaki bratovske ljubezni in s tem utrjevati zavesti državne skupnosti. Niti ne, če je tak hegemonizem in centralizem kulturen in ne sloni samo na zapostavljanju in izkoriščanju. Taka je pač človeška narava: nosilec krivic ne zaupa niti, kadar nosi pravico. In moramo reči: ne brez vzroka.

Gotovo, politične sprevidnosti niso pokazali slovaški voditelji prav nobene ob dogodkih zadnjih dni. Lanske jeseni so dosegli dejansko samostojnost, in kar jih je še bilo nevšečnosti, bi se bile dale zlepa poravnati. Ali prav v tem primeru se je pokazalo, kako je češki centralizem oslabil državno in celo narodno zavest, da sta mogla priti na čelo Slovaške dva prejšnja madžarska domoljuba.

Topalovića izvajanja torej v bistvu, če že naravnost ne zagovarjajo, pa vsaj opravičujejo češki centralizem in hegemonizem. V tem nas najbolj potrjuje njegovo naštevavanje odstotkov volilcev, ki da so bili bojda za ta centralizem. Mar ni Topaloviću prav nič znanega o tem, da so prišli Slovaki naravnost iz madžarske volilne šole, in o tem, da sega strahovanje še pri bolj svobod-

nih volitvah tudi skozi špranje volilnih celic in skrinjic? Ali hoče, da mu postrežemo s še bližjim zgledom? Na primer kako je Pašić-Pribičevićeva vlada v svobodnih in tajnih volitvah znižala število mohamedanskih poslancev v Južni Srbiji od danes na jutri za 100%. In Slovenci smo po njegovem sploh sami centralisti, saj so bili z malimi izjemami, skoraj zmeraj pri nas voljeni ljudje, ki so v Belgradu podpisovali razne edinstvene programe in razglase.

Sicer pa je dobro, če si tudi tisto besedo o bratovstvu ogledamo bliže. Ni ga menda telesno in npravno zdravega človeka, ki ne bi hotel imeti brata za brata, a seveda samo takrat, če je ta brat tudi res brat in se obnaša kot brat. Brata, ki bi nas hotel strahovati in izrabljati, ki bi nam hotel kratiti naše pravice in nam jemati naše imetje, da bi se bogatil z našim trudom — takega brata ne maramo.

In če zna Topalović samo malo opazovati ljudi in življenje, tedaj bo spoznal, da je sovraštvo do krivičnega brata zmeraj večje kakor sovraštvo do krivičnega tujca. Kajti k zavesti krivice pride v tem primeru še ogorčenost zoper človeka, ki gazi npravne in socialne vezi družine.

Ne vemo, če je to nameraval, ali dejansko se je postavil Topalović s tem sestavkom med zagovornike našega centralizma v trenutku, ko se mu majejo stebri, in ko se trije narodi naše države pripravljajo, da si uredijo medsebojno razmerje na podstavi svobode in pravice, kar bo, kar mora biti v korist tudi državi sami.

Čudna „ideja“

»Jutro« je 25. p. m. delalo reklamo za senatorske govore pripadnikov JNS. Potem, ko je v uvodniku primerno občudovalo svojega »državnika« dr. Kramerja, pohvali še dr. Andjelinovića, ki da je na enak način, kakor dr. Kramer za Slovence, govoril v imenu Hrvatov. V imenu tistih Hrvatov namreč, ki pripadajo JNS, torej stranki, ki je med Hrvati tako rekoč sploh ni. Takole hvali »Jutro« tega »državnika«:

Pokazal je, kako se je jugoslovanska ideja čestokrat zlorabljala in še češče nepravilno razumevala, da so ji zato po krivici nprtili odgovornost za nešteto stvari, ki so same po sebi v najostrejšem nasprotju s pravilno pojmovanim jugoslovenstvom. V enakem smislu kakor dr. Kramer je tudi on poudaril najnost takojšnje rešitve hrvaškega vprašanja s temeljito preobrazbo našega notranjega življenja. Govoril je tako, kakor mora govoriti zrel politik, ki realno gleda na položaj in se zaveda svoje odgovornosti.

Iz navedenih besed se vidi, da se je jugoslo-

ven Andjelinović izražal v najvišji meri previdno, to se pravi tako na splošno, da bi ga vsaj nihče ne mogel prijeti za besedo. »Jugoslovanska ideja se je zlorabljala«, pravi. Menda se vendar ni kar sama sebe zlorabljala, kakor bi najraje dala slutiti trpna oblika? Torej jo je moral izrabljati le nekdo, ki je to mogel storiti, ki je imelo to idejo v zakupu in oblasti. Upamo vsaj, da tudi Andjelinović ne bo mogel reči, da jo je izrabljala kdor koli od tistih, ki so jo odklanjali in niti stikov niso imeli z njo. Mogli so jo izrabljati pač samo taki, ki so jo oznanjali kot največjo politično resnico. To pa ni bil spet nihče drugi kot jugosloveni, ki so se zbirali okoli Andjelinovića, Kramerja, Žerjava, Živkovića. Če je pa jugoslovanska ideja take vrsti, da so jo njeni lastni nosilci zlorabljali, potem je pač žalostno zanjo, in še bolj žalostno je, če se je ta ideja še češče, kakor zlorabljala, »nepravilno razumevala«. Kajti nejugosloveni so to »idejo« od vsega začetka zelo pravilno razumeli: hegemonizem, centralizem, protidemokracija, avtoritarna nasilnost — to so njene bistvene oznake. Prav zaradi teh njenih lastnosti so jo ravno tako dosledno odklanjali. Ostanejo zopet samo jugosloveni, ki po samih in lastnih besedah velikega jugoslovena Andjelinovića svoje lastne ideje niso prav razumeli. O tem se pa res ne splača govoriti dalje, vsak lahko zase preudari, kaj je več vredno, ali nosilec neke misli, ki svoje lastne misli ne razumejo, ali pa misel, ki je tako čudno sesvaljkana, da jo zlorabljajo tisti, ki so jo postavili na svet.

Na isti miselni ravni in višini je tudi Andjelinovića trditev, da so jugoslovanski ideji nprtili po krivici »odgovornost za neštete stvari, ki so same po sebi v najostrejšem nasprotju s pravilno pojmovanim jugoslovenstvom«. Andjelinović se tudi v tem primeru previdno izogiblje stvarnim navedbam glede stvari, ki bi se naj bile tej imenitni ideji po krivici nprtili. Ker pa se jim izogiblje on, hočemo pokazati mi še enkrat nanje: centralizem, hegemonizem, protidemokracija, nasilnost. Te stvari so pa zastopali in izvajali pri nas brez izjeme, pa prav brez vsake izjeme, samo in zmeraj jugosloveni, torej ljudje, ki so edini jugoslovansko idejo poklicali v naše javno življenje, ki so edini delali v njenem imenu in ki so imeli za svojo popolno in izključno pravico, da smejo delati vse v njenem imenu. Kajti ni je bilo menda še tako zoprne in grde stvari, ki je ne bi bili s to »idejo« razlagali in opravičevali. In če so bile te neštete stvari v najostrejšem nasprotju z jugoslovenstvom, zakaj neki so jih potem delali tisti, ki so zmeraj trdili, da edini vedo, kaj je pravo jugoslovenstvo? Če pa hoče Andjelinović priznati, da so jugosloveni sami delali v najostrejšem nasprotju s pravim jugoslovenstvom, potem bi morali najprej vsaj povedati, kako mislijo delati poslej. Neglede na to, da noben pravi Slovenec, noben pravi Hrvat ne bo zaupal niti ideji, ki je lastni stvaritelji ne razumejo in jo zlorabljajo, niti njenim nosilec, pri čemer je vse eno, če je to nerazumevanje posledek umske ali npravstvene nezadostnosti.

Naj torej že gredo in zginejo z našega političnega terišča s svojo idejo vred.

Če pa pravi »Jutro«, da je tako zmedeno besedovanje govorjenje »zrelega politika«, potem so politična modrovanja in premišljevanja dobrega vojaka Švejka pravi zgled državniške sprevidnosti in daljnovidnosti. Kvečjemu, če misli, da je Andjelinovićevo realno gledanje v tem, da je postal kar razkačen, ko so si nekoč upali vpričo njega slovenski bolniki med seboj govoriti slovenski. Kajti realno in trezno gledanje nacionalnih edinstvenikov obstaja v tem, da slovenskega jezika ne razumejo, često manj, ko na primer italijanščino ali francoščino, in da bi morali zaradi njihne edinstvenosti Slovenci svoj jezik zatajiti in izdati.

Ponesrečen alibi

Alibi imenujejo pravniko dokaz, da kdo ob nekem važnem dogodku ali v važnem trenutku ni bil navzoč, ampak da se je nahajal drugje. Ni treba razlagati, da je tak dokaz v mnogih pravdah lahko odločilnega pomena.

»Samouprava« pa bi hotela preneti ta alibi tudi na politično polje. Ali natančneje, na polje centralistične finančne politike. In ker govorijo in pišejo Slovenci in Hrvatje o škodljivosti centralistične finančne politike, je uganila »Samouprava«, če ne bi kazalo, govoriti tudi o škodljivosti sedanje finančne politike za — Srbe. Očitno izhaja iz psihološke podlage, če bo vpila še ona, se bo glas Slovencev in Hrvatov v tem hrušču zgubil, i njihovim pritožbam zoper centralistično finančno upravo in politiko bo vzete vsaj nekaj npravstvene moči.

Zato pa je prinesla »Samouprava« dne 30. p. m. sestavek pod naslovom: »Za vse kraje naše države se moramo prizadevati enakomerno«. V njem pa se pritožuje, da je bil severno zahodni del Srbije, nekdanje požarevsko in krajniško okrožje, v dvajsetih letih zedinjenja hudo prikrajševan.

»Samouprava« je bila zvesto Stojadinovićevo glasilo, in za njegove vladavine je prinesla vsaj enkrat na dan njegovo sliko s priljudnim, vdanim podložnikom namenjenim nasmehom. Zakaj se

neki ni oglasila takrat, ko je njena beseda vse bolj zalegla in ko je tri leta prepevala čast in slavo trem debelim preračunom? Zakaj se je spomnila severnozahodne Srbije šele v teh dneh, ko je tako rekoč v nekakšni majhni opoziciji?

Pa seveda, poleg želje, da oslabi klic Slovencev in Hrvatov po enakopravnosti, bi še hotela vcepiti Srbom prepričanje, da so največadnje krivi drugi, najbrž Slovenci in Hrvatje, če se njim ne godi bolje.

Sicer bi človek pričakoval in logika bi to zahtevala, da bo zdaj »Samouprava« zahtevala popolno finančno samoupravo za Srbe, kakor jo zahtevajo zase Slovenci in Hrvatje.

O tem pa ni v vsem dolgem sestavku niti ene besede, še migljaja ne. Zato tudi vemo, po čem je taka skrb.

Zvišanje železniške voznine

Z novim preračunskim letom smo dobili spet zvišane železniške voznine.

Kakor znano, donajajo slovenske železnice še zmeraj nekako četrtno vseh dohodkov jugoslovenskih železnic. Naše donosne železnice bi torej nič ne potrebovale zvišanih voznin, tudi pri sedanjih vozninah bi ne samo lahko železniške uslužbenke bolje plačali in tisoče osebja na novo nastavili. Od poviška torej ne bo šla niti para našim železničarjem in železnicam ali sploh našemu gospodarstvu v prid, ampak ves presežek se bo obenem z dosedanjim obilnim dohodkom odvajal na jug, naše gospodarstvo bo pa spet oslajeno za lepe denarje. Vse to pa samo zaradi tega, ker imamo po zaslugi jugoslovenskega nacionalizma centralizem, ki ne da nam Slovincem in Hrvatom niti dihati.

Zanimivo je pri vsem tem zlasti, da so se najbolj zvišale voznine pri tako imenovanih nedelj-skih in izletniških vozovnicah. To povišanje bo tudi sorazmerno Slovenijo najbolj zadelo. Kajti naš človek, zlasti tudi naš nameščenelec in delavec ne poseda radi cele nedelje po kavarnah pa mlati tam prazno slamo, ampak gre, če le more, s svojo družino kamor koli ven, da se nekoliko razvedri in da si obene mokrepi telo. Tak izlet v naravo je za našega tovarniškega delavca in pisarniškega uradnika naravnost fiziološka potreba. Vse to mu bo s povišano voznino precej podraženo, marsikomu pa sploh onemogočeno.

Naše pošte v znamenju centralizma

Sestavek, ki smo ga priobčili pod tem naslovom v zadnji številki, spopolnujemo še z naslednjimi podatki.

Kako je naše poštne osebje preobremenjeno, dokazuje dejstvo, da je na primer leta 1937. moglo samo 172 uradnikov popolnoma izkoristiti svoj dopust. 316 uradnikov ga je moglo izkoristiti samo nekako do polovice, in sicer 5302 dneva od 10.040 dni, kolikor jih jim je šlo. Nobenega dopusta pa ni imel 201 uradnik, četudi bi jim bilo šlo 5360 dni. Od pripadajočega dopusta v celoti 10.068 dni so ga smeli poštne uradniki v Sloveniji izrabiti samo 9.974 dni, torej manj kot polovico.

Še neugodnejše pa so razmere pri zvanikih, ki so mogli izkoristiti samo 2.552 dneva od 8.784 dni, in pri služiteljih, ki so dobili v celoti samo 1.362 dni dopusta, medtem ko jim ga je šlo 4.776 dni.

To pa se vse seveda lepo ujema s centralizmom. Belgrajsko poštno ravnateljstvo ima samo 25 poštinih uradov in zanje 1675 uslužbencev — brez osebja v poštne ministru seveda, ki ga je 280 —, ljubljansko poštno ravnateljstvo pa ima 50 poštinih uradov in 1540 uslužbencev!

Seveda, samo tako je tudi mogoče, da donajajo slovenske pošte tretjino vseh dohodkov.

Jasna beseda

Na sestanku dr. Mačka z vladnim predsednikom Cvetkovičem pripominja »Hrvatski dnevnik«, da so že večkrat bili podobni sestanki in razgovori, da se je ob njih zmeraj poudarjala potreba sporazuma s Hrvati, pri čemer so se trosile lepe besede — a ostalo je zmeraj samo pri besedah. Nadalje pravi:

V politiki iščemo dejanj, v katerih se bodo uresničile besede. A beseda, ki se je spominja hrvaški narod in ki mu je zmeraj v mislih, je svoboda. Dokler ne postane svoboda dejanje in dokler se ne uresniči, ne bo hrvaški narod zadovoljen. Hrvaškega vprašanja ni mogoče rešiti s polovičnimi ukrepi. Lahko se popravijo osebne krivice, lahko se menja politična smer, lahko se ublaži režim, toda vse to ni cena, za katero bi odločili ali celo opustili zahtevo, da se reši hrvaško vprašanje. Večkrat so z neke strani omenjali, naj bi se Hrvatje zadovoljili, da se uresniči njihne zahteve postopoma. Mi pa smo zmeraj zahtevali, da se reši hrvaško vprašanje na enkrat in v celoti. Ni mogoče, dajati svobodo v obrokih, ker ni svoboda noben denarni zahtevek. Ona je kakor vsak, ki ga je treba vdihavati s polnimi pljuči. Svoboda tudi ni nobena miloščina, ker ima nanjo pravico vsak človek in vsak narod.

Samo to bi še pripomnili, da tako jasnih in moških besed od nobenega našega voditelja ni bilo slišati.

Slovencev ne zastopa dr. Albert Kramer in ne kdo drugi

K pogajanjem, ki jih je imel in jih bo še imel dr. Vl. Maček v Zagrebu z združeno srbsko opozicijo, hodi tudi dr. Albert Kramer. Ljudje pri nas pa mislijo, pravi in resnični Slovenci se pa tudi hudo jeze, češ da zastopa pri zagrebških pogajanjih za preureditev države Slovence dr. Albert Kramer. Resnično slovensko čuteči ljudje imajo popolnoma prav, če odrekajo dr. Kramerju vsako in tudi najmanjšo pravico, da bi zastopal pri tako odločilnih stvareh, kakor so zagrebška pogajanja, slovenski narod in slovenske koristi. Da pomirimo vse prave slovenske ljudi, povemo na glas, da dr. Albert Kramer pri pogajanjih z dr. Vl. Mačkom ne zastopa ne Slovencev ne Slovenije, ampak je bil pri sestankih navzočen le kot tajnik jugoslovenske JNS, namreč Petra Živkovića, ki je bil prisiljen podvreči se vodstvu dr. Mačka, kajti sedaj mora plavati, hočeš nočeš, tudi JNSarska jugoslovenarija v dr. Mačkovih vodah, pri čemer pa ne pomeni in ne odloča stvarno ničesar. Vsako drugo mnenje je brez podlage. Slovenci pa pri zagrebških pogajanjih nimajo tudi nobenih drugih zastopnikov. Zakaj ne, vedo vsi, ki se zanimajo za politične zadeve!

Mali zapiski

Udeležba pri preračunu

Letošnji preračun ima tudi postavko »brezplačen tisk«. Zanj je določenih 1.066.000 dinarjev. Od tega pride na Belgrad 866.000 dinarjev, na Zagreb 165.000 dinarjev, na Ljubljano pa 55.000 dinarjev. Od dovoljenih kreditov dobimo torej 5,28 odstotke. Za javne datjave pa prispevamo nad 16 odstotkov.

Nacionalni centralizem

Na občnem zboru Društva industrijcev in veletrgovcev v Ljubljani je poročal predsednik Stane Vidmar takole o naši preobremenitvi z javnimi datjavami:

Direktnih državnih davkov, in sicer zemljarine, zgradarine, pridobnine, rentnine, družbenega davka in pavšaliranega prometnega davka je bilo predpisano v Sloveniji v leta 1937. din 175.300.000, leta 1938. din 185.500.000, plačano je bilo leta 1937. 153.500.000, a leta 1938. din 138.560.000, zaostanek, ki pa bo gotovo izterjan, je znašal leta 1937. din 42.000.000, a leta 1938. din 47.000.000. Davek na poslovni promet je znašal v Sloveniji l. 1937. din 127.000.000, l. 1938. pa 132.500.000.

Uslužbenski davek je znašal l. 1937. din 45.100.000, l. 1938. pa din 48.100.000. K vsemu temu pridejo še druge manjše davščine tako, da je plačala Slovenija neposrednih davkov leta 1937. din 505.000.000, leta 1938. pa din 515.400.000, ali 10 milijonov din več.

Novo vodstvo Narodne banke

Za novega guvernerja tega glavnega državnega denarnega zavoda je imenovan dr. Dragutin Protić, ki je bil rojen leta 1886. v Belgradu, za novega podguvernerja pa Ljubiša Mikić, ki je bil rojen leta 1898. v Nišu.

400.000 dinarjev za planinski dom

Neko turistično društvo v Mavrovih Hanih je postavilo za olajšavo pristopov na Šaro, Korab, Bistvo in Govedarnik v Južni Srbiji planinski dom. V ta namen je dobilo od države veliko podporo 400.000 dinarjev.

Slovensko planinsko društvo ima nad 50 koč in domov, pa je moralo vse brez izjeme postaviti iz lastnih sredstev, in če hoče kaj novega postaviti, se mora zmeraj pošteno zadolžiti. Srbsko planinsko društvo ima sicer veliko število členov, vendar pa očitno nima veselja, da bi svoje dohodke porabljal za take namene. Kakor kaže zgorajšnji primer, mu tega tudi treba ni.

Svobodne volitve

»Hrvatski dnevnik« od 5. t. m. prinaša seznam ljudi, ki so bili ali odpušteni iz javne službe ali

drugače kaznovani, ker niso bili v Stojadinovičevih svobodnih volitvah dne 11. decembra 1938 za JRZ. Seznam sega čez celo stran, pri čemer niso vsi preganjanci niti osebno navedeni. »Hrvatski dnevnik« pristavlja, da prinaša ta seznam ob dohodu vladnega predsednika Dragiša Cvetkovića v Zagreb in da je to samo del tistih, ki jih je začela taka usoda.

Državotvorna slika

V belgrajski skupščini je neki poslanec stavil na vladnega predsednika več vprašanj glede Dragomira Stojadinovića, brata prejšnjega ministrskega predsednika Milana Stojadinovića. Ta Dragomir ni le lastnik dnevnika »Vreme«, ampak vodi tudi francosko časniško agenturo »Fournier«. Ta agencija pa širi po zadržilu tega poslanca, neresnične novice o naši državi, ki so nam seveda v vsakem pogledu škodljive.

Stvari ne bi niti omenjali, tako samoobsebna je za Stojadinovićevo diktaturo, in če bi bil Stojadinović še zmerom ministrski predsednik, bi njegov brat lahko delal še huje stvari, ne da bi kdo črnil. Samo to naj še spet kedaj opozorimo, da so bili preganjani in sumničeni tisti, ki lanskega decembra niso bili zanj, in da je še zmeraj po našem mestu polno lepakov iz tistih časov, ki dopovedujejo njegovo nesebično in nepogrešljivo imenitnost.

Samo ena je pot

»Obzor« pravi, ko piše o pogojih za rešitev hrvaškega vprašanja:

.....medtem je jasno, da se more rešiti hrvaško vprašanje samo tako, da se hrvaškemu narodu zagotovi njegov narodni, politični, kulturni, gospodarski in finančni razvoj, pri čemer bi dajal za državno skupnost toliko, kolikor odpada sorazmerno na njegov del. Zato se hrvaško vprašanje niti ne more pravilno reševati, ako se izhaja iz druge podstave, kakor je dejanska enakopravnost Hrvatov, Srbov in Slovencev v vseh panogah državnega življenja.

Našim bralcem so te besede gotovo jasne in razumljive, saj smo mi tako pisali in zahtevali od vsega začetka, in jugosloveni so nas zaradi njih razglašali za separatiste in kdove kaj še vse. Le to bi dostavili, da veljajo te besede in te zahteve za nas v še večji meri, kakor za Hrvate, ker je bilo enakopravnosti za nas še manj kakor za Hrvate.

Konec francosko-nemškega odbora

Leta 1935. so ustanovili v Parizu »Comité France-Allemagne« (francosko-nemški odbor) za spopisevanje medsebojnih stikov in za zblizanje med obema narodoma. Predsedstvo tega odbora je sedaj sklenilo, da glede na zadnje dogodke v Srednji Evropi preneha z delom in da skliče občni zbor, ki bo sklepal o dokončni razdružitvi.

Slabo poročanje

»Slovenski list«, ki bi naj bil glasilo slovenskih izselnikov v Argentini, prinaša dne 24. letošnjeja februarja takšne novice:

Dr. Mačka zapuščajo

Pripadniki bivše HSS iz vasi Koritna pri Osijeku so prestopili pred kratkim v JRZ. Njihovi zastopniki so se zglasili v tajništvu JRZ in prosili za vstop v stranko. Svoj korak so utemeljevali s spoznanjem, da so 11. decembra glasovali za dr. Mačka v prepričanju, da bo poslej vodja hrvaškega naroda usmeril delo v pozitivno smer. Ker pa so se v svojih pričakovanjih prevarili, so sklenili stopiti v JRZ, ker se jim zdi, da je gospodarska politika vlade taka, da edina utegne koristiti tudi gospodarskemu izboljšanju v hrvaški vasi.

Argentinija je sicer res nekoliko daleč od nas, a če že kdo tam poroča in kdor koli poroča o naših razmerah, bi moral imeti vsaj toliko pogleda in posluha za naše razmere, da ne bi česnal, kakor da so Hrvatje čez noč začeli zapuščati svoje narodne vrste in se udinjali centralistični stranki. Sicer pa Slovincem samim tako poročanje samo škoduje.

Urednik in izdajatelj: Vitko K. Musek, Ljubljana.

NOVA ZALOŽBA V LJUBLJANI R. Z. Z O. Z. KONGRESNI TRG

Priporočila

Ivana Cankarja zbrane spise

20 zvezkov z uvodi in opombami iz Cankarja

Ti spisi niso samo naš najobširnejši narodni tekst, ampak so najpogumnejša izpoved slovenskega duha.

Iz lastne založbe se še posebej priporočajo: F. S. Finžgarjevi zbrani spisi (8 zvezkov); Fr. Stelè, Oris zgodovine umetnosti pri Slovincih; Stanko Vurnik, Uvod v glasbo; Jak. Kelemina, Literarna veda.

Poseben oddelek za pisarniške potrebščine